

ISMET SMAILOVIC

LIČNA IMENA NEORIJENTALNOG PORIJEKLA U BOSANSKOHERCEGOVAČKIH MUSLIMANA

Kada se govori o ličnim imenima Muslimana u Bosni i Hercegovini, onda treba imati na umu da bosanskohercegovački Muslimani imaju dvije vrste imena, koja se po etimologiji mogu podijeliti u dvije skupine.

Prvu i veću skupinu čine ona imena koja su bosanskohercegovački Muslimani primili iz orijentalnih jezika, najviše iz arapskog, zatim iz perzijskog, turskog i starohebrejskog jezika. Sva su takva imena posljedica islamizacije jednog dijela našeg stanovništva i u našu antroponimiju ušla su najvećim dijelom posredno preko turskoga jezika, a djelimično neposredno iz arapskog jezika putem islamske religiozne terminologije. Ona u nas mogu i da formalno označavaju nacionalnu, ili eventualno religijsku pripadnost osobe koja takvo ime nosi. Takva se imena nalaze i u drugih islamiziranih naroda i pojedinaca, npr.: *Alija* (m), *Ahmed* (m), *Atif* (m), *Äzra* (ž), *Bákir* (m), *Behidža* (ž), *Dèrviš* (m), *Džëmāl* (m), *Fatima* (ž), *Hajrüdīn* (m), *Hàsan* (m), *Jàšar* (m), *Jūsuf* (m), *Muhàmèd* (m), *Rùstem* (m), *Sejfulāh* (m), *Sulèjmān* (m), *Zèhra* (ž) i sl.

Drugu, manju skupinu, čine ona lična imena koja nisu usvojena procesom islamizacije i ne potječu iz orijentalnih jezika (arapskog, perzijskog, turskog i starohebrejskog), već su raznovrsnog porijekla i značenja, ponekad i bez ikakva značenja, npr.: *Ärmīn* (m), *Ernes* (m), *Gòran* (m), *İsmār* (m), *Jàdrānka* (ž), *Jàgoda* (ž), *Jàsna* (ž), *Slobòdan* (m), *Vèсна* (ž), *Zlāta* (ž), *Zlätko* (m), *Zòran* (m) i sl. Drugim riječima, tu spadaju sve vrste ličnih imena neorijentalnog porijekla, bez obzira na njihovu glasovnu strukturu, etimologiju, značenje i motive zbog kojih su data njihovim nosiocima.

U ovom izlaganju bit će govora najviše o ovoj drugoj skupini imena, kojima do danas u našoj antroponimici nije posvećena dovoljna naučna pažnja.

Historijska je činjenica i istina da je pojava muslimanskih ličnih imena orijentalnog porijekla u Bosni i Hercegovini posljedica islamizacije jednog dijela našeg stanovništva, i to za nauku nije sporno. Međutim, još uvijek nije dovoljno rasvijetljeno pitanje na koji je način vršena islamizacija bosanskohercegovačkog stanovništva i kako su prvi islazimirani Bosanci i Hercegovci usvajali nova lična imena orijentalnog porijekla.

Bez obzira na motive i razloge zbog kojih je jedan dio stanovništva u Bosni i Hercegovini počeo primati islam, bez obzira i na vrijeme kad ga je primao i kako ga je primao, činjenica je da se uz usvajanje nove vjere islama *moralo obavezno uzeti i novo lično ime* kao formalno obilježje pripadnosti novoj religiji. Pošto u cijelom islamiziranom svijetu odavno vlada običaj da novi muslimani uzimaju imena iz jezika donosioca islama (Arapa i Turaka), to su i naši preci, primajući islam, morali uzeti neko ime uobičajeno kod Turaka, uglavnom arapskog, perzijskog, turskog ili starohebrejskog porijekla. Na koji su način oni uzimali ta nova imena, da li su ih mogli birati ili ne, jesu li znali njihovo značenje u prijevodu na naš jezik ili nisu, o tome nemamo pouzdanih podataka. Samo jedan kratak tekst u jednom turskom rukopisu iz 1585. god., što ga je preveo i objavio Mehmed Handžić, govori nešto o tome. Između ostalog u tom rukopisu piše i ovo:

»Svaki jednostavno svoje ime prevede na turski jezik. Kome je bilo ime »Živko«, prozove se »Jahja«, kome je bilo ime »Vuk«, uzme ime »Kurt«, a kome je bilo ime »Gvozden«, uzme ime »Timur«. Čim se prozovu muslimanskim imenima, džizja¹⁾ bude ukinuta...«²⁾

U vezi s preuzimanjem novih imena zanimljivo je istaći činjenicu da je jedan dio novih muslimana u početku islamizacije prikrivao nemuslimansko ime oca imenom *Abdulah* (= božiji rob, božiji sluga), a veći dio je očevim imenom jasno deklarirao svoju bivšu pripadnost kršćanstvu. Koncem 16. i početkom 17. stoljeća situacija se u tom pogledu mijenja pa se nemuslimansko ime oca gotovo uvijek prikriva, najčešće imenom *Abdulah*, a predislamska konfesionalna pripadnost se ne ističe.

Turski dokumenti iz 16. stoljeća koji se odnose na tuzlansku oblast sadrže dosta ličnih imena prvih prelaznika na islam s imenima njihovih očeva. Evo radi primjera samo nekih: »*Ahmed*, sin Vukosava; *Alija*, sin Abdulaha; *Alija*, sin Bartola; *Alija*, sin Ivana; *Alija*, sin Nikole; *Alija*, sin Pavla; *Bálija*, sin Abdulaha; *Bálija*, sin Tomaša; *Džáfer*, sin Abdulaha; *Džáfer*, sin Radosava; *Fèrhad*, sin Matijaša; *Hàmza*, sin Milutina; *Hàsan*, sin Marka; *Hàsan*, sin Abdulaha; *Husèin*, sin Bogdana; *Husèin*, sin Vukana; *Ibráhim*, sin Đure; *Jàhjā*, sin Stjepana; *Jūsuf*, sin Vukoja; *Màhmud*, sin Bogiše; *Màhmud*, sin Grgura; *Nèsüh*, sin Ranka; *Sulèjmān*, sin Abdulaha; *Šihabūdīn*, sin Bartola; *Vèlija*, sin Milutina, itd.«³⁾

Ali nije samo islamska religija zahtijevala od svojih pripadnika odbacivanje starih a preuzimanje novih odgovarajućih ličnih imena. To isto je željela i kršćanska crkva, samo je islam u tome bio mnogo

¹ Džizja je desetina koju je plaćalo nemuslimansko stanovništvo.

² Mehmed Handžić — Jedan prilog povijesti prvih dana širenja islama u Bosni i Hercegovini (»Narodna uzdanica«, Kalendar za god. 1938, drugo izdanje, Sarajevo), str. 39.

³ Adem Handžić — Tuzla i njena okolina u XVI vijeku, izd. »Svjetlost«, Sarajevo, 1975. god., str. 376—386.

radikalniji pa je formalnom promjenom imena uslovljavao i promjenu religije. Kad su tokom 8. i 9. stoljeća južnoslavenska plemena počela masovno odbacivati rodovsku mnogobožačku religiju i prihvatiti jednobožačko kršćanstvo, počelo je dolaziti do promjene i u ličnim imenima. Starozavjetne, a osobito novozavjetne priče i parabole postaju kod novih kršćana sve popularnije, a sveci, mučenici i bogougodne ličnosti iz takvih priča ističu se u crkvenim propovijedima i knjigama pokrštenim Slavenima kao uzorne ličnosti. Tako dolazi do postepenog prodiranja u južnoslavensku antroponimiju raznih biblijskih i crkvenih imena čija je etimologija neslavenskog porijekla. Taj proces je crkva svjesno pomogla raznim vidovima svoje djelatnosti, a najviše aktom krštenja novorođenog djeteta kad mu se zvanično davalo lično ime.

Međutim, ne može se reći da se uzimanje imena po želji crkve pretvaralo u strogu obavezu i da je bilo uslov za primanje nove hrišćanske vjere. Hrišćanin je mogao biti i onaj ko je zadržao ili sebi odabrao neko slavensko ime. O tome Pavle Rogić piše ovako: »U prvim stoljećima srednjega vijeka kršćanstvo je iz razumljivih razloga dopuštalo dosta veliku slobodu u izboru imena pri krštenju djece i odraslih. Ali kad se kršćanstvo raširilo i uhvatilo korijena u životu pojedinih naroda, osjeća se sve jači utjecaj crkve pri davanju imena. Kult svetaca i lica koje je crkva kanonizirala, a preko njihova kulta i njihova imena dolaze, naročito od 12. v., sve više u upotrebu. Taj je utjecaj postao isključiv, kad je crkveni koncil u Tridentu (1563) odredio da se pri krštenju djeci daju samo svetačka imena.«⁴)

Tako su naši pokršteni južnoslavenski preci po preporuci i naređenju crkve počeli uzimati lična imena neslavenskog porijekla, najviše iz grčkog, latinskog i starohebrejskog jezika, a preko tih jezika ponešto iz akadskog i aramejskog, npr.: *Adam* (iz st. hebr.), *Alèksāndar* (iz grč.), *Ana* (iz st. hebr.), *Andrija* (iz grč.), *Antōn* (iz lat.), *Bāltazār* (iz akad.), *Ēva* (iz st. hebr.), *Fīlip* (iz grč.), *Gèorgije*, *Ďōrde* (iz grč.), *Heléna*, *Jèlena* (iz grč.), *Ignjat* (iz lat.), *Īvan*, *Jōvan* (iz st. hebr.), *Jòsip*, *Jòsif* (iz st. hebr.), *Katarīna*, *Kāta* (iz grč.), *Lāzār* (iz st. hebr.), *Lūcija* (iz lat.), *Lūka* (iz lat.), *Mārko* (iz lat.), *Mihāilo* (iz st. hebr.), *Nikifor* (iz grč.), *Nikola* (iz grč.), *Pāvle* (iz lat.), *Pētar* (iz grč.), *Sāvo* (iz st. hebr.), *Sòfija* (iz grč.), *Stjēpān*, *Stēvān* (iz grč.), *Tādija* (iz aram.), *Tēodor*, *Tōdor* (iz grč.), *Tómo* (iz aram.), *Trīfūn* (iz grč.), *Vāsilije* (iz grč.), *Vīnko* (iz lat.) itd.

No i pored nastojanja crkve da kod slavenskih kršćana učvrsti samo svetačka i biblijska lična imena, naši preci su uporno čuvali i narodna imena slavenskog porijekla. U tome ih nije mogao potpuno spriječiti ni islam, koji je od svojih pristalica *obavezno* zahtijevao uzimanje tradicionalnih islamskih imena iz orijentalnih jezika. Tako su se i među najortodoksnijim muslimanima u Bosni i Hercegovini još prije 200—300 godina mogla čuti narodna lična imena neorijentalnog porijekla kao npr.: *Bjēlān* (m), *Bjēlka* (ž), *Cūrka* (ž), *Drāgā* (ž),

⁴ Pavle Rogić — Ime kao predmet antroponimijskih ispitivanja (Pitanja književnosti i jezika, knj. 3. sveska 1. i 2. Sarajevo, 1956, str. 47).

Dràgija (ž), *Dràguna* (ž), *Gàra* (ž), *Góspa* (ž), *Múška* (ž), *Pléma* (ž), *Séka* (ž), *Sláda* (ž), *Srébra* (ž), *Zèkan* (m), *Zláta* (ž), *Zlàtija* (ž), *Zlàtka* (ž), *Víla* (ž), a ona postoje i danas baš u onim sredinama koje su sve do najnovijih dana dobro čuvala svaku etnološku tradiciju.

Pada u oči da su takva imena pretežno samo ženska a rijetko muška, što navodi na zaključak da je u procesu islamizacije bilo mnogo važnije da muškarci usvoje nova imena orijentalnog porijekla, jer su oni bili starješine domaćinstava i jer su samo oni za vrijeme turske vladavine mogli obavljati vojne, administrativne, trgovačke, kulturne, prosvjetne i vjerske funkcije. Istina, i za ženske osobe islamizacije je zahtijevala usvajanje novoga imena orijentalnog porijekla, ali su se u tome malobrojni izuzeci lakše tolerirali ženama nego muškarcima, jer su žene bile daleko od svih vidova javnog života pa nije postojala opasnost da one svojim imenima neorijentalnog porijekla potiskuju nova orijentalna imena. Zato su u 17., 18. i 19. stoljeću u bosanskohercegovačkih Muslimana mogla postojati ženska imena, npr.: *Dràgā*, *Dràgija*, *Dràguna*, *Zláta*, *Zlàtija*, i *Zlàtka*, ali nije bilo muških imena *Dràgan* i *Zlàtko*.

Ovdje je potrebno navesti zanimljivo mišljenje Muhameda Hadžijahića o razlozima koji su kod bosanskohercegovačkih Muslimana sačuvali žensko ime *Zláta*, a kasnije i njegove derivate *Zlàtija* i *Zlàtka*. Hadžijahić misli da su se ta imena zadržala kod bosanskohercegovačkih Muslimana zahvaljujući ostatku praslavenskog kulta prema boginji *Zlatni*, pa u vezi s tim kaže: »Kult Zlatne kao da je bio toliko jak, da je u bosanskih Muslimana sve do danas ostalo jedno od rijetkih imena na narodnom jeziku ime *Zlatija* ili *Zlatka*. Islamizacijom su potisnuta osobna imena (pa dobrim dijelom i prezimena) na narodnom jeziku i zamijenjena islamskim. Od ranijih ženskih imena najraširenije je bilo *Zlatija* ili *Zlatka*. Ako je kult nebesne Zlatne vremenski bio dopro do početka primanja islama, onda sigurno nije bez veze s tim kultom okolnost što se ime koje se vjerovatno njoj u počast nadijevalo uporno održalo usprkos predominantnosti arapsko-tursko-perzijskih imena.«⁵) Ovakvo Hadžijahićevo mišljenje zaslužuje naučnu pažnju i moglo bi zaista biti uvjerljiv razlog zašto su se imena *Zláta*, *Zlàtija* i *Zlàtka* dobro sačuvala u antroponimiji bosanskohercegovačkih Muslimana.

Sve do prvih decenija 20. stoljeća u bosanskohercegovačkih Muslimana rijetka su bila lična imena neorijentalnog porijekla. Bilo ih je oko dvadesetak i najčešća su ona koja su malo prije spomenuta. To se može objasniti činjenicom što su do 20. stoljeća bosanskohercegovački Muslimani živjeli pod vrlo jakim utjecajem patrijarhalnih navika, običaja i odnosa, u čemu je dominantnu ulogu imao islamski religiozni odgoj. Svako muslimansko dijete obavezno je imalo vjersku obuku u početnim vjerskim školama, tzv. mektebima, koji su postojali gotovo u svakom selu, a u gradovima ih je bilo po nekoliko. Takva se obuka nastavljala u osnovnim i srednjim školama, pa je religijski odgoj snaž-

⁵ Muhamed Hadžijahić — Predislamski elementi u kulturi bosanskih Muslimana izd. Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka i Institut za društvena istraživanja, Sarajevo, 1973, god., str. 43.

no djelovao kao kočnica antroponimske nivelacije. S druge strane, bosanskohercegovački Muslimani su se do 20. st. vrlo malo školovali u srednjim školama i na fakultetima pa su dugo živjeli bez kontakata sa savremenom naukom, umjetnosti i drugim vidovima javnog i kulturnog života kakav se odvijao u Evropi izvan granica Bosne i Hercegovine. Zbog toga, a još više zbog vjerskih predrasuda i patrijarhalnih navika, među bosanskohercegovačkim Muslimanima do 20. stoljeća gotovo da i nije bilo interkonfesionalnih brakova, a takvi brakovi mnogo utječu na lična imena djece. Dodamo li tome i činjenicu da su se do 20. st. u Bosni i Hercegovini osjećali još uvijek veoma jaki tragovi četiristogodišnje turske državne i kulturne dominacije i da je nakon austrougarske okupacije među bosanskohercegovačkim Muslimanima vladao pritajen strah od eventualne asimilacije, onda je jasno zašto Muslimani u Bosni i Hercegovini nisu uzimali drugih imena osim onih koja su orijentalnog porijekla.

Tek kad su bosanskohercegovački Muslimani počeli u većem broju završavati srednje škole i fakultete, kad su se pomalo počeli oslobađati vjerskog fanatizma i misticizma, kad su se postepeno počeli uključivati u savremene tokove političkih i kulturnih zbivanja, kad su se počeli upoznavati s elementima naučnog socijalizma i s progresivnim idejama kod nas i u svijetu, kad su se počeli oslobađati patrijarhalnih navika, običaja i kojekakvih zastarjelih predrasuda, a sve je to otpočelo prvih decenija 20. stoljeća, tada se osjećaju i izvjesne novine u muslimanskoj antroponimiji, istina ne naglo i masovno, ali ipak uočljivo. Lična imena orijentalnog porijekla još uvijek su predominantna. čak i 95%, ali među onih drugih 5% moramo ubrojiti imena neorijentalnog porijekla koja nisu postojala do 20. st. Neka od njih su nastala kao posljedica sve češćih interkonfesionalnih brakova, a neka kao rezultat težnje ka emancipaciji od tradicionalizma i patrijarhalnih navika i običaja. Među prvim imenima neorijentalnog porijekla koja u 20. stoljeću ulaze u bosanskohercegovačku muslimansku antroponimiju pretežno su ona koja su slavenskog porijekla, npr.: *Zlätan* (m), *Zlätko* (m), *Drăgan* (m), *Drăgî* (m), *Mîli* (m), *Jăgoda* (ž), *Mălina* (ž), *Năhod* (m), *Rûsmîr* (m), *Năda* (ž), *Věra* (ž), *Věsna* (ž), *Jăsna* (ž), a vrlo su rijetka neka druga. Od njih sam zabilježio samo 3, i to: *Nărcis* (m), *Vězŭv* (m) i *Niněla* (ž). Ovo posljednje je nastalo od obratnog čitanja i izgovora imena *Lenin* (Lenjin) uz dodavanje našeg nastavka -a za ženski rod, pa bi i ono donekle moglo biti slavenskog porijekla.

Prava ekspanzija imena neorijentalnog porijekla u bosanskohercegovačku muslimansku antroponimiju otpočela je odmah poslije završetka drugog svjetskog rata, odnosno nakon oslobođenja naše zemlje od okupatora, od kapitalističkih društvenih odnosa i svega onoga što je bilo karakteristično za takve odnose. U novoj socijalističkoj Jugoslaviji dolazi do naglih promjena u svim oblastima političkog, kulturnog, privrednog, društvenog, javnog, pa i privatnog života. Bratstvo, jedinstvo i ravnopravnost svih naroda i narodnosti u Jugoslaviji, brza izgradnja zemlje, otvaranje velikog broja osnovnih i svih vrsta srednjih i visokih škola, masovno školovanje i obrazovanje omladine, odvajanje crkve od države i tretiranje religije kao privatne stvari građana, stvaranje novih društvenih odnosa i oslobađanje čovjeka od svih zastar-

jelih, preživjelih i nenaučnih pogleda na svijet, ravnopravnost žene i muškarca u svim pravima i dužnostima, intenzivno zapošljavanje, održavanje i razvijanje političkih, privrednih, naučnih i sportskih odnosa s velikim brojem zemalja u Evropi i cijelom svijetu, osnovna su obilježja novog života u socijalističkoj Jugoslaviji. U svemu tome svi naši narodi i narodnosti, pa i bosanskohercegovački Muslimani, započeli su sasvim novi politički, privredni i kulturni život, pri čemu je došlo do izvjesnih promjena i u onome što spada u privatni život.

Prije svega, kod većine je naglo porasla indiferentnost prema religiji, a kod mnogih je preovladao i potpuni ateizam. To je, pored ostalog, dovelo do naglog povećanja interkonfesionalnih pa i internacionalnih brakova, a posebno do odbacivanja svakog misticizma, fatalizma, negativnog tradicionalizma, patrijarhalnih predrasuda i nenaučnog pogleda na svijet, a kod većine religioznih ljudi nestalo je vjerskog fanatizma, ili je on u velikoj mjeri ublažen. S druge strane, česti neposredni i posredni kontakti s evropskim i vanevropskim narodima, intenzivno praćenje političkih, kulturnih, umjetničkih i sportskih zbivanja u svijetu, boravak i rad naših ljudi u inozemstvu dosta su utjecali na moderniziranje privatnog života našeg stanovništva, npr. na način odijevanja, na uređenje stana, na formiranje novog odnosa prema pjesmi i muzici, i umjetnosti uopće, drugim riječima, prema sve-mu što je savremeno i moderno.

Sve ovo što je rečeno neminovno je utjecalo manje-više na antroponimiju svih jugoslavenskih naroda, a, čini mi se, najviše na antroponimiju bosanskohercegovačkih Muslimana, jer su njihova lična imena sve do najnovijih dana bila oko 95% samo orijentalnog porijekla, a danas je taj procenat dosta smanjen i pokazuje tendenciju daljeg opadanja.

Lična imena neorijentalnog porijekla kod bosanskohercegovačkih Muslimana imaju različite jezične izvore i različite motive svoga nastanka, pa ih radi boljeg pregleda i proučavanja moramo podijeliti u nekoliko kategorija.

1) U *prvu kategoriju* mogu se svrstati ona stara imena slavenskog porijekla koja su bosanskohercegovački Muslimani sačuvali još u procesu islamizacije i zadržali ih do današnjih dana. To su pretežno ženska imena, sa 2—3 muška, i ima ih oko dvadesetak, npr.: *Bjêlân* (m), *Bjêlka* (ž), *Ćurka* (ž), *Drâgâ* (ž), *Drâgija* (ž), *Drâguna* (ž), *Gâra* (ž), *Gôspa* (ž), *Muška* (ž), *Pléma* (ž), *Séka* (ž), *Slâda* (ž), *Srêbra* (ž), *Zèkan* (m), *Zlâta* (ž), *Zlâtija* (ž), *Zlâtka* (ž), *Vîla* (ž) i još možda neko tome slično. O ovim imenima malo opširnije je rečeno u prvoj polovici ovoga izlaganja.

2) U *drugu kategoriju* idu imena koja su bosanskohercegovački Muslimani u posljednjih 60—70 godina, a najviše poslije oslobođenja, počeli preuzimati od svojih nemuslimanskih sugrađana, ili su ih sami stvarali po vlastitoj motivaciji. Najveći dio takvih imena je takođe slavenskog porijekla, ili je izveden od nekog toponima ili hidronima u Jugoslaviji, npr.: *Bôsânko* (m), *Drâgan* (m), *Drâgî* (m), *Drînka* (ž), *Dùbrâvko* (m), *Dùbrâvka* (ž), *Gòran* (m), *Jâgoda* (ž), *Jâdrânko* (m),

Jadrānka (ž), *Jāsēnko* (m), *Jāsēnka* (ž), *Jāsna* (ž), *Jelēnko* (m), *Mālina* (ž), *Mira* (ž), *Mānja* (ž), *Nāda* (ž), *Nēnād* (m), *Ognjēnko* (m), *Ōzren* (m), *Prēdrāg* (m), *Rūsmīr* (m), *Rūsmīrka* (ž), *Ratmīra* (ž), *Sàdimīr* (m), *Sòkō* (m), *Srētan* (m), *Slobòdan* (m), *Slobòdānka* (ž), *Sānja* (ž), *Sāša* (m), *Srēbrēnko* (m), *Srēbrēnka* (ž), *Ūna* (ž), *Vēdran* (m), *Vēsna* (ž), *Višnja* (ž), *Vesēlin* (m), *Zlātani* (m), *Zlātko* (m), *Zòran* (m), *Željko* (m) i slično.

3) U *treću kategoriju* mogla bi se svrstati ona imena koja su se pojavila u najnovije vrijeme, a nastala su slobodnim premještanjem glasova nekog orijentalnog imena, ili su potpuno samovoljno tako konstruisana da po formi liče na neko arapsko, perzijsko ili tursko ime, ali po etimologiji i značenju nemaju nikakve veze s tim jezicima. Takva se imena ne mogu svrstati ni u jedan jezik pa ih je nemoguće prevesti, jer nemaju nikakva značenja, a stvorena su s težnjom da novorođeno dijete ima ime koje je novo, originalno i interesantno. Evo za to nekoliko najčešćih primjera: *Adis* (m), *Alis* (m), *Āsmīr* (m), *Džermīn* (m), *Ēdīs* (m), *Edisa* (ž), *Ērnād* (m), *Esvēdīn* (m), *Ēlvīd* (m), *Ēmsād* (m), *Ēlvīn* (m), *Ērnes* (m), *Fātīmīr* (m), *Īrmīr* (m), *Īgdeta* (ž), *Īsmār* (m), *Īsmīr* (m), *Inmenzīna* (ž), *Merdīna* (ž), *Merīta* (ž), *Meldīna* (ž), *Nismīr* (m), *Nòrdīn* (m), *Sālmīr* (m), *Selvedīna* (ž), *Sejmēdīn* (m), *Vēdīn* (m), *Vedīna* (ž), *Velēdīn* (m), *Zelēdīn* (m), *Zēhrid* (m), *Zurāhid* (m) itd.

Zanimljivo je čuti nekoliko razloga zbog kojih su nastala neka od ovih imena. Jedna majka Muslimanka u Banjaluci rekla mi je da je dala svojoj kćerki ime *Merīta* zato da bi napravila razliku od imena *Merīma*, što ga već ima njezina starija kći, a želi da joj obje kćeri imaju slična imena. Za ime *Ērnes* jedan otac Musliman kaže da ga je dao svome sinu u takvom obliku zato što je želio izbjeći i njemačko ime *Ērnest* i arapsko ime *Ēnes*, a oba su mu se imena mnogo dopadala. Budući da je mogao samo jedno od njih dati svome sinu, a da bi izbjegao kojekakve prigovore rodbine i susjeda, on se odlučio za oblik *Ērnes*. (Ovaj razlog ispričao mi je kolega Zulfikar Resulović iz Mostara). Neka od imena ove kategorije nastala su spajanjem početnih glasova roditeljskih imena, osobito u interkonfesionalnim brakovima, npr. *Īsmār* (od *Īsmet* i *Mārija*), *Īmīr* (od *Īsmeta* i *Mirolav*), *Sālmīr* (od *Sāliha* i *Mīrko*), *Fātīmīr* (od *Fatīma* i *Mirolav*) i sl. Razloge za stvaranje ovakvih ličnih imena čuo sam od više roditelja, osobito u Tuzli i okolici. Svakako da osim ovih ima i drugih razloga za nastanak imena ove kategorije, samo ih treba doznati od onih koji su takva imena davali novorođenoj djeci.

4) U *četvrtu kategoriju* mogu ići ona imena koja su u najnovije vrijeme na razne načine i s različitom motivacijom preuzeta od neslavenskih naroda i iz neslavenskih jezika. Neka su od njih nastala kao posljedica boravka naših ljudi (među njima i bosanskohercegovačkih Muslimana) na radu u inozemstvu, neka su preuzeta iz raznih pripo-

vijedaka, romana i iz filmova, a neka su se pojavila iz sasvim drugih razloga. Evo nekoliko takvih: *Adelhàida* (ž), *Àrmìn* (m), *Àdemīr* (m), *Àlisa* (ž), *Bèrgīn* (m), *Dijàna* (ž), *Dénis* (m), *Džòni* (m), *Èrdāl* (m), *Èròl* (m), *Èrio* (m), *Èrna* (ž), *Èlvis* (m), *Ìnes* (ž), *Kàrmela* (ž), *Lèò* (m), *Màks* (m), *Meklàud* (m), *Nìves* (ž), *Sabrīna* (ž), *Sàndī* (m), *Sàndra* (ž), *Silva* (ž), *Silvàna* (ž), *Šèjla* (ž), *Zīta* (ž), itd.

Možda bi se od obilja novih imena neorijentalnog porijekla mogla stvoriti još koja klasifikaciona kategorija, ali to zasad ne bi mnogo koristilo jer je proces usvajanja i pojave imena neorijentalnog porijekla kod bosanskohercegovačkih Muslimana nedavno počeo i stalno traje. Kakve će se diferencijacije i specifičnosti u tom procesu dalje javljati i hoće li se javljati, to će budućnost pokazati. Zadatak je naše onomastike, odnosno antroponimike, da taj proces prati, da uočava njegove pravce i tokove, da utvrđuje njegove karakteristike i da objašnjava njegove uzroke i posljedice. Zasad bi se o ovoj temi mogli donijeti slijedeći zaključci:

1) Imena neorijentalnog porijekla u bosanskohercegovačkih Muslimana postojala su u vrlo malom broju još u vrijeme najintenzivnije islamizacije. To su pretežno ženska imena i sva su slavenskog porijekla, a sačuvala su se i do današnjih dana. Ona bi mogla predstavljati *prvu fazu* u bosanskohercegovačkoj muslimanskoj antroponimiji neorijentalnog porijekla.

2) Od početka 20. stoljeća pa do oslobođenja naše zemlje broj imena neorijentalnog porijekla u bosanskohercegovačkih Muslimana postepeno se povećava i kod muških i kod ženskih osoba, premda su orijentalna imena još uvijek u velikoj predominaciji. Po etimološkom porijeklu takva su imena pretežno slavenskog porijekla, ili su nastala od nekog toponima ili hidronima na jugoslavenskom zemljištu. Po vremenu nastanka, po svome kvalitetu i kvantitetu ona čine *drugu fazu* u pojavi i širenju antroponimije neorijentalnog porijekla u bosanskohercegovačkih Muslimana.

3) Poslije oslobođenja, a iz već spomenutih razloga, u antroponimiju bosanskohercegovačkih Muslimana naglo i brzo prodire velik broj imena neorijentalnog porijekla, koja po etimologiji pripadaju raznim jezicima, ili ne pripadaju nijednom jeziku jer su samovoljno konstruirana i izmišljena. Zbog toga procenat standardnih imena orijentalnog porijekla osjetno opada, a s njim zajedno opada i postotak imena slavenskog porijekla. Taj proces traje i danas i teško je predvidjeti dokle će trajati i u kom će se pravcu dalje razvijati. Sva imena koja nastaju iz tog procesa čine *treću fazu* u razvoju i širenju antroponimije neorijentalnog porijekla u bosanskohercegovačkih Muslimana.

4) Muslimanska antroponimija neorijentalnog porijekla u Bosni i Hercegovini do sada nije uopće proučavana premda postoji nekoliko stoljeća, a u posljednjih 30 godina čak se naglo širi i povećava. Po svome kvalitetu, kvantitetu i motivaciji ona se nameće naučnom proučavanju i otvara jedno novo i zanimljivo područje u našoj antroponimici na kojem treba nešto više raditi, jer zaslužuje naučnu pažnju.

ЛИЧНЫЕ ИМЕНА НЕОРИЕНТАЛЬНОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ У БОСНИЙСКО-ГЕРЦЕГОВИНСКИХ МУСУЛЬМАН

(Р Е З Ю М Е)

Вопреки требованию христианской церкви и её предпочтению имён библейских и святых, предки южных славян сохранили значительное количество личных имён славянского происхождения. С самого начала исламизации части южных славян от них потребовали в *обязательном порядке*, чтобы они во первых приняли имена из восточных языков (арабского, персидского, турецкого и древнееврейского). Всё же у мусульманского населения Боснии и Герцеговины сохранилось некоторое количество славянских имён.

Вначале 20. столетия Мусульманы в этих областях старых предрас-судков религиозных и патриархальных. Они всё больше бывают охвачены организо-ванным просвещением, что явно отразилось и в их антропонимике. Количество личных имён невосточного происхождения постепенно увели-чивается и за счёт славянских имён.

Настоящая экспансия личных имён невосточного происхождения имела место сразу же после окончания второй мировой войны и осово-бождения нашей страны. Причины этому процессу автор видит в новых политических и культурно-общественных условиях, в каких живут на-роды и народности социалистической Югославии. Правда, всё ещё не стала статистически славянской, по своему происхождению она от этого стала ещё более разнородной. Но количество личных имён невосточного прои-схождения всё увеличивается и процессе этот ещё не завершён.

На конце своего изложения автор разделил имена невосточного про-исхождения на 4 группы, а в отношении времени он различает 3 этапы.